

ASU KYLÄSSÄ! Asukaskeskeinen kylien kehittämishanke

Loppuraportti

1.1.2002 - 31.12.2004
alma ja tavoite 1 -alueet

**Pirjo Onkalo
Henna Koistinen
Nina Kuikka
Leena Soudunsaari
Jouni Kiimamaa
Niina Epäily**

"Ihmisten on itse saatava osallistua oman asuinympäristönsä muokkaamiseen, sillä he ovat oman elämänsä asiantuntijoita. (...) Suunnitteluongelmat ovat maaseudulla kaupunkeihin verrattuna myös helpommin hahmotettavissa ja sijoitettavissa ihmisten arkielämän kontekstiin. Toisaalta maaseudulta löytyy kaupunkeja helpommin ihmisiä, jotka haluavat vaikuttaa elinympäristönsä muokkaamiseen ja jotka uskovat omiin mahdollisuuksiinsa siinä." (Nyman 2000: 6.)

Nyman, Kaj (2000). Johdannoksi. *Teoksessa*: Niemi, Sari & Johanna Rajaniemi (toim.): Oraalla, 5-8. Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto, *Yhdyskuntasuunnittelun laboratorio Julkaisu B19*. Oulu.

Kannen kuva: Kesäinen kylätalaisuus Autiorannalla. Tekeillä tulevaisuusverstas, mukana yritysneuvoja Marjaana Vuollet. Kuva Nina Kuikka.

SISÄLLYS

JOHDANTO	4
HANKKEEN TAUSTA JA LÄHTÖTILANNE.....	4
OSALLISUUS JA ASUKASKESKEISYYS YMPÄRISTÖN JA MAANKÄYTÖN SUUNNITTELUSSA	5
ORGANISAATIO JA JOHTAMINEN	7
KOHDEKYLÄT	8
TAVOITTEET , TULOKSET JA VAIKUTUKSET.....	9
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	10
KYLÄTILAISUUKSIIN OSALLISTUMINEN	14
TIEDOTTAMINEN	15
TOIMENPITEET KYLITTÄIN	16
VÄLIARVIO HANKKEESTA	23
LOPUKSI	24
HANKKEESSA TUOTETTU MATERIAALI	25

JOHDANTO

Maankäyttö- ja rakennuslaki (voimaan 1.1.2000) takaa lain voimalla kaikille suunnitteluun osallisille – niin alueen asukkaille, elinkeinoharjoittajille ja maanomistajille kuin viranomaisille ja yhteisöille – mahdollisuuden vaikuttaa heitä koskettavien lähialueiden ja niiden toimintojen suunnitteluun. Keskeistä on lain tavoite kehittää maankäytönsuunnitteluprosesseja vuorovaikutteisiksi. Tämä edellyttää kaikkien osapuolten välisen tiedonvaihdon lisäämistä, yhteisen kielen ja tiedon tason hakemista sekä suunnitelmien ymmärrettävyyden parantamista.

Pohjois-Pohjanmaalla vuonna 2002 alkaneen kolmivuotisen Asu kylässä! -hankkeen tarkoituksena onkin ollut kiinnittää erityishuomiota kylien kehittämiseen asukaskeskeisesti vuorovaikutteisuuutta ja osallistavuutta korostaen. Monitahoisella ja monimuotoisella yhteistyöllä on haluttu aikaansaada kylille uuden suunnittelukulttuurin ohella uusia kehittämishankkeita. Osaa näistä on jo lähdetty toteuttamaan: esimerkiksi muutamaan kylään on rakenteilla kevyenliikenteenväylä ja pienimuotoista yritystoimintaa on käynnistetty. Hankkeen aikana valmistuneissa suunnitelmissa on kuitenkin vielä kehittämisideoita ja hankeaihoita, jotka odottavat toteutumistaan.

Hankkeen toteuttajatahon henkilöstä suurin osa on ollut ensikertalaisia kyläkehittämisen saralla. Hankkeen edetessä kohdekylät ovat tulleet tutuiksi ja olemme oppineet paljon kylien toimintakentästä. Kylien kehittäminen on aiheena vaativa, sillä siihen liittyy koko elämän kirjo. Jokainen kylä on erilainen ja erityinen, sillä asukkaat ja kylän fyysiset puitteet tekevät kustakin kylästä oman alati muuttuvan kokonaisuutensa. Hankkeen onnistumisen kannalta varsinkin kohdekylien asukkaiden aktiivisuus on ollut ensiarvoisen tärkeää. Ilman aktiivisia kyläläisiä asukaskeskeisestä suunnittelusta ei voitaisi edes puhua. Aktiiviset kyläkehittäjät ovat kultakimpaleita kylälleen ja pienenkin joukon voima voi kasvaa suureksi.

Haluammekin lämpimästi kiittää kaikkia hankkeen pilottikohteiden kyläläisiä ja yhteisöjä. Erityiskiitokset kuuluvat kylien yhteyshenkilöille ja muille aktiivisille kyläläisille, joiden vapaaehtoinen työpanos ja sitoutuminen hankkeen käytännön järjestelyihin ja toteutukseen on ollut suuri. Kiitokset kuuluvat myös hankkeen yhteistyökumppaneille kunnissa, muissa kehittämishankkeissa, maaseudun toimintaryhmissä ja alueellisissa kehittämisorganisaatioissa. Heidän asiantuntijuutensa yhdistettynä kyläläisten paikallistietämykseen on tuottanut monia hyviä ratkaisuja suunnitteluongelmiin. Kiitokset tulee osoittaa myös mukana olleille opiskelijoille heidän aloitekykyisistä ja reippaasta toiminnastaan kentällä kyläläisten näköisten suunnitelmien tuottamiseksi – unohtamatta heitä ohjanneita yliopiston opettajia. Hankkeen ohjausryhmää on myös kiittäminen tuesta, neuvoista ja hankkeen toimintalinjojen ohjaamisesta.

Loppuraportti palvelee lähinnä hankkeen rahoittajatahoja, koska raportissa on selostettu varsin seikkaperäisesti, mitä hankkeessa on eri kylillä tehty. Hankkeessa käytetyistä menetelmistä ja hankkeesta yleisesti kiinnostuneita suosittelemme lukemaan ProAgria Oulun Maaseutukeskuksen Internet sivun kautta ladattavan menetelmäoppaan kyläkehittäjien käyttöön (www.oulu.maaseutukeskus.fi). Myös loppuraportin liitteenä oleva ulkopuolisen arvioitsijan raportti on tutustumisen arvoinen.

HANKKEEN TAUSTA JA LÄHTÖTILANNE

Maankäytön suunnittelu maaseudulla on vahvasti sidoksissa elinkeinon harjoittamiseen. Pohjois-Pohjanmaalla toteutettiin vuosina 1998-2000 Oulun Maaseutukeskuksen, Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston ja pilottikylien yhteistyönä hanke nimeltään ”Elinkeino toimintaan perustuva asukaskeskeinen kyläsuunnittelumenetelmä (ASU)”. Hankkeen kohderyhmänä olivat maaseutukylien asukkaat, yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät. Hankkeen tuloksena syntyi maankäytön suunnitelmat kuudelle maaseutukylälle sekä tutkittiin

asukaskeskeisen suunnittelun mahdollisuuksia uuden rakennuslain hengessä osallistuvan suunnittelun näkökulmasta.

1.1.2000 voimaan tullut maankäyttö- ja rakennuslaki mahdollistaa lain voimalla alueen asukkaille ja elinkeinoharjoittajille mahdollisuuden vaikuttaa alueidensa suunnitteluun. Lain esille tuoma ”osallisuuden” käsite on uusi kuntien virkamiehille ja luottamushenkilöille. Hankealueen kylillä on virinnyt tarpeita selvittää asukaslähtöisen maankäytön suunnittelun mahdollisuuksia maaseutukylillä laajemminkin.

Vuonna 2002 alkaneen kolmivuotisen Asu kylässä! -hankkeen tarkoituksena oli kehittää kyliä asukaskeskeisesti siten, että edunsaajina ovat kylien asukkaat, yrittäjät ja maaseutuyrittäjät. Hankkeen yhtenä tavoitteena oli luoda maaseutukylille uusia asukaskeskeisen maankäytön ja ympäristön suunnittelun menetelmiä, joilla tuetaan kylän kehittämistä ja elinkeinotoiminnan harjoittamista. Menetelmiä kehitettiin yhdessä asukkaiden, elinkeinotoiminnan asiantuntijoiden, Oulun yliopiston eri tieteenalojen, maaseutukeskuksen, maakuntaliiton ja ympäristökeskuksen kanssa. Hankkeen pilottikylien lukumäärä on 14. Hanke on yksi Pohjois-Pohjanmaan kärkihankkeista.

OSALLISUUS JA ASUKASKEISYYS YMPÄRISTÖN JA MAANKÄYTÖN SUUNNITTELUSSA

— käsitteiden määrittelyä

Ympäristö

Ympäristön käsite on hyvin kompleksinen ja moniulotteinen. Siksi ympäristö -käsitettä onkin tarpeen lähestyä monesta eri näkökulmasta. Hankkeessa ympäristöä tarkastellaan monitieteisesti, jolloin eri alojen kysymyksenasettelusta, metodeista ja teoreettisista lähtökohdista käsin muodostetaan ja ratkaistaan yhdessä ja kokoavasti yhteistä tutkimusongelmaa ja -aluetta. Ympäristön tarkastelussa huomioidaan sekä paikallisten ihmisten elämisaailma (lifeworld) että ulkopuolisen asiantuntijuuden näkökulma ympäristöön (environment).

Asu kylässä! -hankkeessa ympäristöllä ei tarkoiteta pelkästään luonnonympäristöä, rakennettua ympäristöä tai fyysisiä paikkoja. Sen sijaan ympäristön käsitteeseen huomioidaan kuuluviksi myös kylien sosiaaliset järjestelmät ja sellaiset toimintaympäristöt, joissa ihmiset vaikuttavat omine toimineen, tavoitteineen, mielipiteineen, arvoineen ja emootioineen. Asu kylässä! -hankkeessa perustana on toteuttaa ympäristön ja maankäytön suunnittelua dynaamisena, muuttavana prosessina, joka on jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa ihmisiin ja ympäristöön.

Ympäristön ja maankäytön suunnittelun lähtökohtana on ajatus siitä, että suunnitteluun liittyviä kysymyksiä ei voida ratkaista, jos ne erotetaan siitä todellisuuden verkostosta, jossa ihmiset elävät. Keskeistä onkin paikallisten ihmisten mukanaolo ympäristön suunnitteluprosessissa. Vain siten nousee syvempi ymmärrys ja käsitys asioiden välisistä suhteista sekä ihmisten omaehtoinen halu toimia ympäristössään.

Maankäytön suunnittelu

Ihmisen toiminta ympäristössään on laajasti ottaen aina ”maan käyttämistä”, mutta satunnaisen toiminnan vaikutukset ovat yleensä lyhytaikaisia, vähäisiä ja huomaamattomia. Sen sijaan jatkuvasti toistuva, laajamittainen toiminta ympäristössä tuo mukanaan monia vaikutuksia, joita voi olla vaikea hallita tai ennakoida ilman suunnittelua. Suunnittelun näkökulmasta maankäyttöä onkin kaikki se, mikä vaikuttaa huomattavasti ympäristöön ja siellä tapahtuvaan toimintaan.

Esimerkiksi elinkeinojen harjoittaminen sekä teiden ja talojen rakentaminen ovat maankäytön näkyvimpiä ja tuntuimpia muotoja.

Maankäytön suunnitteluun syntyy yleensä tarvetta, kun ympäristössä tapahtuva toiminta on niin laajaa ja näkyvää, että se vaikuttaa useiden ihmisten tai ihmisryhmien asumisolosuhteisiin, elinkeinoin tai muuhun toimintaan. Suunnittelun keskeinen päämäärä on tällöin sovittaa erilaisia maankäytön muotoja niin, että toimintojen keskinäiset haitat olisivat mahdollisimman pieniä. Parhaimmillaan suunnittelun tulisin olla asianosaisia kokoava keskustelutilanne, jossa toimintojen edut ja haitat arvioidaan yhdessä. Osallistuminen yhteisen ympäristön suunnitteluun auttaisi samalla ymmärtämään muiden osapuolten maankäytön tarpeita ja tavoitteita sekä näkemään oman toiminnan vaikutukset muiden elämiseen.

Kaavoitukseen perustuva maankäytön suunnittelu tapahtuu jakamalla jokin aluekokonaisuus tai maa-alue nykyisen ja tulevan toiminnan kannalta mielekkäisiin osa-alueisiin. Näissä osissa sitten viljellään ja asutaan, liikutaan ja käydään koulua. Maaseutumaisissa kylissä toiminta on kuitenkin niin vähäistä tai pienimuotoista, että se harvemmin aiheuttaa äkillisiä muutoksia olemassa olevaan kyläympäristöön. Toisaalta juuri tämän vuoksi pienikin muutos voi tuntua merkittävältä tai uhkaavalta. On tärkeää, että jokainen voi halutessaan osallistua yhteisen ympäristön toiminnalliseen järjestämiseen – maankäytön suunnitteluun. Suunnittelun mielekkyyden kannalta tulee ensinnäkin miettiä ja päättää, mikä on se ympäristön kohta, alue tai toiminnan paikka, joka vaatii yhteistä suunnittelua. Lisäksi olemassa olevan tilanteen tulisi aina parantua suunnittelun avulla. Siksi on tärkeää arvioida nykyhetken hyvät ja huonot puolet avoimesti ennen kuin muutoksia aletaan tehdä. Tärkeintä ovat yhteiset tavoitteet, joihin voi sitoutua.

Osallisuus ja asukaskeskeisyys

Osallisuus on laajasti tulkittuna yhteenkuuluvuutta ja sosiaalista vuorovaikutusta oman asuin- ja toimintaympäristön; sen asioiden, tapahtumien ja ihmisten kanssa. Osallisuus voi perustua tiedon vaihtoon, päätöksentekoon tai toimintaan eli vastuunkantoon oman tai yhteisen asian puolesta. Osallisuuden erilaiset ulottuvuudet tuottavat erilaisia osallistumisen muotoja. Osallisuus voi konkretisoida asukasaktiivisuutena ja omaehtoisena toimintana, kuten talkootyönä, yhteissuunnitteluna tai paikallisena kumppanuutena maaseutukyliä kehittämiseksi. Osallisuus voi ilmetä jatkuvana toimintana, mutta toisaalta se voi kiteytyä yhdenkin asian, kuten ulkopuolisen uhan seurauksena. Nykyisen lainsäädännön mukaisesti osallisuus voidaan nähdä oikeutena ja mahdollisuutena vaikuttaa ja osallistua yhteisen ympäristön suunnitteluun. Kuitenkin osallisuuteen kuuluu eittämättä myös oikeus olla osallistumatta ilman syrjäytymisen pelkoa. Parhaimmillaan ja kestävimmillään osallisuus on yksilön itsensä määrittelemää, vapaaehtoisuuteen ja tasa-arvoon perustuvaa toimintaa - sosiaalista pääomaa, jonka varaan tulevaa voidaan rakentaa.

Koska osallisuus ja asukaslähtöisyys ovat edellytyksenä kylien sosiaalisesti kestäväälle kehittämiselle, on Asu kylässä! -hankkeen tavoitteena erilaisin osallistuvan suunnittelun menetelmin (yksilökeskeiset menetelmät, ryhmämenetelmät sekä yleisö- ja asiantuntijatilaisuudet) luoda puitteita ja toimintamalleja uudelle suunnittelukulttuurille. Vuorovaikutuksen, luottamuksen, luovuuden ja tiedon sekä yhdessä tekemisen kautta edistetään kyläläisten itsetuntemusta ja luottamusta omien voimavarojen kautta tapahtuvaan kehittämiseen. Tällaisessa ilmapiirissä osalliset itse määrittelevät mihin, millä tavoin ja milloin he osallistuvat elinympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen. Osallistumisen edistämiseen ja eri toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen ympäristön ja maankäytön suunnittelussa tähtäävä hanke on jatkuvaa oppimista – puolin ja toisin. Ja sen tulokset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä.

Asu kylässä! -hankkeen edetessä kertyneiden kokemusten valossa puhdas asukaslähtöisyys on laajamittaisemmassa kehittämis- ja suunnittelutoiminnassa osoittautunut vaativaksi tavoitteeksi. Asukkaista itsestään lähtevät tarpeet ja toiveet ovat vain yksi näkökulma maankäytön ja ympäristösuunnittelun moninaisessa kentässä. Sen vuoksi olisikin parempi puhua

asukaskeskeisestä suunnittelusta, jossa kylien asukkaat yhdessä virkamiesten ja asiantuntijoiden kanssa vuorovaikutteisesti keskustelevat kylän ja sen lähialueen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Asukaskeskeisen yhteissuunnittelun kautta vakiinnutetaan pohjaa myös paikalliselle ja pienimuotoiselle asukaslähtöiselle (=omaehtoiselle) kylätoiminnalle, johon ei välttämättä tarvita ulkopuolista rahoitusta ja suunnitteluapua.

ORGANISAATIO JA JOHTAMINEN

Hanke on Oulun Maaseutukeskus ry:n sekä Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston ja maantieteen laitoksen yhteishanke. Lisäksi hankkeessa on mukana Oulun yliopiston sosiologian jaos. Hankkeen tilinpito-organisaationa toimii Oulun Maaseutukeskus ja vastuullisena johtajana johtaja Vesa Nuolioja ja vetäjänä projektipäällikkö Pirjo Onkalo.

Henkilöresurssit 1.1.2002 - 31.12.2004, alma-alue

Asiantuntijana hankkeessa ovat olleet:

opiskelijat Leena Soudunsaari, Päivi Cainberg ja Johanna Rajaniemi Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolta, opiskelija Tommi Sulkala Oulun yliopiston sosiologian jaoksesta sekä opiskelijat Elina Saine, Eeva Määttä ja Terhi Välsä Oulun yliopiston maantieteen laitokselta.

Ostopalvelutyöntekijöinä hankkeessa ovat olleet:

Timo Ahonen, pihasuunnittelukouluttaja, Seppo Kaijalainen, Oulun Seudun Uusyrityskeskus ry, Ella Karttimo, ProAgria Oulun Maaseutukeskus, Erkki Laide, Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus, Leo Nokela, lumirakentamiskouluttaja, Jouni Ponnikas, Kajaanin yliopistokeskus sekä Raijo Rajaniemi, järjestysvalvojakouluttaja.

Henkilöresurssit 1.1.2002 – 31.12.2004, tavoite 1-alue

Asiantuntijana hankkeessa ovat olleet:

opiskelijat Pirkko Kangas, Outi Järvinen ja Sanukka Lehtiö Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolta, opiskelija Marianne Hyvärinen Lapin yliopiston yhteiskuntatutkimuksen laitokselta sekä opiskelijat Kirsi Hakkarainen, Mari Hyttinen ja Markus Huhtala Oulun yliopiston maantieteen laitokselta.

Ostopalvelutyöntekijöinä hankkeessa ovat olleet:

Timo Ahonen, pihasuunnittelukouluttaja, Seppo Kaijalainen, Oulun Seudun Uusyrityskeskus ry, Ella Karttimo, ProAgria Oulun Maaseutukeskus, Erkki Laide, Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus, Leo Nokela, lumirakentamiskouluttaja, Jouni Ponnikas, Kajaanin yliopistokeskus sekä Raijo Rajaniemi, järjestysvalvojakouluttaja.

Henkilöresurssit 1.1.2002 – 31.12.2004, alma ja tavoite 1 -alueet

Määräaikaisessa palkkasuhteessa hankkeessa on ollut:

opiskelija Piia Kekkonen, Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikkö

Asiantuntijana hankkeessa ovat olleet ProAgria Oulun Maaseutukeskuksesta:

Sirpa Isohätälä, Soila Hiltunen, Tarja Kinnunen, Lili Hiltunen, Anne Kipinä, Anna-Kaija Kosunen, Timo Lehtiniemi, Taimi Mahosenaho, Sinikka Mikkilä, Martti Määttä, Maija Ojalehto, Ritva Ronkainen, Mika Saarinen, Jari Toikkanen, Marja Vehnämaa, Olli Valtonen, Kirsti Voho ja Marjaana Vuollet

Projektiryhmä:

projektipäällikkö Pirjo Onkalo, ProAgria Oulun Maaseutukeskus

projektiassistentti Henna Koistinen, ProAgria Oulun Maaseutukeskus (maaliskuusta 2004 alkaen)

projektitutkija Nina Kuikka, Oulun yliopisto, maantieteen laitos

projektitutkija Jouni Kiimamaa, Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto (toukokuuhun 2004 asti)

projektitutkija Leena Soudunsaari, Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto (ajalla syyskuu – marraskuu 2004)

projektitutkija Niina Epäily, Oulun yliopisto, sosiologian jaos (marraskuuhun 2004 asti)

Ohjausryhmä:

Hopponen Riitta, Oulunkaaren seutukunta, tavoite 1 –alueen edustaja

Lehtiniemi Timo, Oulun Maaseutukeskus

Lämsä Tiina, TE-keskus (myös muita TE-keskuksen edustajia vaihtelevasti)

Muilu Toivo, Oulun yliopisto, maantieteen laitos

Mäntysalo Raine, Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto

Nuolioja Vesa, Oulun Maaseutukeskus

Onkalo Pirjo, Oulun Maaseutukeskus

Reinikainen Kalle, Oulun yliopisto, sosiologian jaos

Uusioja Kaisa, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Tuomi Kaisu, Raahen seutukunta, alma-alueen edustaja

Ohjausryhmässä ovat vierailleet Holopainen Raili, Autiorannan kylä, tavoite 1 –alueen edustaja,

Kiviranta Erkki, Piipsjärven kylä, alma-alueen edustaja, Paula Hyry, Jokikylä, tavoite 1 –alueen edustaja sekä Ella Karttimo, Kiviniemi, alma-alueen edustaja.

Tärkeimmät yhteistyötahot:

Oulun Maaseutukeskus, Oulun yliopisto, Oulun Ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan

yksikkö, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskus, Pohjois-Pohjanmaan

ympäristökeskus, Tiehallinto, seutukunnat, kunnat, kylät

KOHDEKYLÄT

Kohdekyllät ja kylien vastuutahot ovat seuraavat alma-alueella:

Oulun seutukunta: Tyrnävän Markkuun seutu (vastuutaho: maantieteen laitos) ja Haukiputaan

Kiviniemi (vastuutaho: arkkitehtuurin osasto)

Raahen seutukunta: Vihannin Lampinsaari (vastuutaho: sosiologian jaos) ja Siikajoen

Karinkanta (vastuutaho: maantieteen laitos)

Ylivieskan seutukunta: Oulaisten Piipsjärvi (vastuutaho: arkkitehtuurin osasto) ja Sievin

Järvikylä (vastuutaho: maantieteen laitos)

Kohdekyllät ja kylien vastuutahot ovat seuraavat tavoite 1 –alueella:

Koillismaa: Taivalkosken Kosto-Inkee (vastuutaho: maantieteen laitos) ja Kuusamon Kuolio

(vastuutaho: arkkitehtuurin osasto)

li: Kuivaniemen Jokikylä (vastuutaho: maaseutukeskus) ja Pudasjärven Hetekylä (vastuutaho:

maantieteen laitos)

Siikalatva: Haapaveden Kytökylä (vastuutaho: maaseutukeskus) ja Pyhännän Tavastkenkä

(vastuutaho: arkkitehtuurin osasto)

Nivala-Haapajärvi: Haapajärven Autioranta (vastuutaho: maantieteen laitos) ja Kärsämäen

Sydänmaankylä (vastuutaho: sosiologian jaos)

Valintakriteerit kohdekylien valitsemiselle ovat olleet seuraavat:

- kaksi kylää seutukunnittain, muttei samasta kunnasta
- asukasaktiivisuus ja motivaatio hanketta koskien
- kylähakemuksen toiveiden ja tieteenalojen tutkimustavoitteiden kohtaaminen
- elinkeinojen kehittämismahdollisuudet

- kokonaisuutena erilaiset kylät sijaintiin, kokoon ja kehittämisprosessiin nähden
- yhteistyötahojen näkemykset

Hankkeeseen haki yli 83 kylää.

TAVOITTEET , TULOKSET JA VAIKUTUKSET

Hankkeen tavoitteena on ollut:

1. Luoda uusia kylän kehittämistä ja elinkeinotoiminnan harjoittamista tukevia asukaskeskeisen maankäytön suunnittelun menetelmiä maaseutukylille. Menetelmiä kehitetään yhdessä maaseutukylien asukkaiden, elinkeinotoimen asiantuntijoiden, Oulun yliopiston eri tieteenalojen, maakuntaliiton ja ympäristökeskuksen kanssa. Yhteistyö tuo uuden näkökulman maankäytön suunnitteluun.
2. Tutustuttaa Pohjois-Pohjanmaan kuntien virkamiehet ja luottamushenkilöt osallistuvan suunnittelun menetelmiin sekä elinkeinotoiminnan huomioimiseen maankäytön suunnittelussa. Maaseutukylien elinvoimaisuuteen merkittävästi vaikuttava tekijä on maankäytön mahdollisuuksien oivaltaminen myös kuntien hallinnossa.
3. Antaa maaseutukylien asukkaille suoria kontakteja Oulun yliopiston eri tieteenalojen edustajiin sekä alueen virkamiehiin että yhteisöihin. Vastavuoroisesti tavoitteena on esitellä maaseutukylien maankäytön suunnittelun problematiikkaa asukkaiden näkökulmasta Oulun yliopiston eri tieteenalojen edustajille, alueen virkamiehille ja yhteisöille.
4. Lisätä alueen viihtyisyyttä, elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta asukkaiden ja ympäristönhoidon näkökulmat huomioon ottaen.

Hankkeen tuloksiksi asetettiin:

1. Syntyy menetelmiä asukaskeskeisen maankäytön suunnittelun toteuttamiseen maaseutukylillä. Lisäksi tuloksena syntyy maankäytön suunnittelun menetelmiä, joiden perustana on alueen elinkeinotoiminnan harjoittamisen mahdollisuudet.
2. Saavutetaan asennemuutos, joka mahdollistaa asukaskeskeisen suunnittelun toteutumisen maaseutukylillä.
3. Kuntien viranomaiset ja luottamushenkilöt ovat mukana kehittämässä ja oppimassa asukaskeskeisen suunnittelun menetelmiä hankkeen aikana.
4. Tehostetaan maankäytön suunnittelusta vastaavien asiantuntijoiden keskinäistä yhteistyötä sekä yhteistyötä kylien ja elinkeinotoiminnan kehittämistahojen kanssa.
5. Kohdekyliin kohdistuu tutkimustöitä, suunnitelmia, seminaareja, yhteistyökokouksia, koulutustilaisuuksia ja voidaan aloittaa kehittämishankkeita.
6. Yhteistyöverkostot lisääntyvät ja olemassa olevien verkostojen toiminta tehostuu.
7. Syntyy 7 uutta työpaikkaa ja säilytetään 140 työpaikkaa. Hankkeen aikana työllistyy 14 htv verran.

Hankkeen vaikutuksiksi määriteltiin:

1. Myönteinen vaikutus kylien kehittämistoimintaan, sillä se nostaa esille kylien omat voimavarat ja maankäytön mahdollisuudet.
2. Asenneilmapiiriä kyliä kohtaan pystytään muokkaamaan myönteisempään suuntaan kylien kehittämistahdon esille nostamisen kautta. Tällä on suora vaikutus alueen viihtyvyyteen ja elinoloihin.
3. Ympäristövaikutukset ovat merkittäviä, koska asukaskeskeisen suunnittelun avulla pystytään löytämään kyläyhteisön ja yritys ympäristön ympäristökuvaa kehittäviä ja viihtyisyyttä lisääviä ratkaisuja. Asukaskeskeinen suunnittelu takaa asukkaiden sitoutumisen suunnitelman toteuttamiseen. Myös ympäristönhoidon näkökohdat tulevat esille hankkeen aikana. Yritystoimintaa suunniteltaessa huomioidaan sen yritysvaikutukset.

4. Kuntien ja luottamushenkilöiden tietous asukaskeskeisen suunnittelun menetelmistä kasvaa. Tällä saavutetaan alueen osaamisentason kasvu.
5. Hankkeella on työllistävä vaikutus. Elinkeinotoiminnan kehittäminen on oleellinen osa hankkeen sisältöä. Sen kautta alueen kilpailukyky paranee, yhteistyöverkostot lisääntyvät, osaamisentaso alueella paranee ja alueelle tulee lisää investointeja.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Hankkeelle asetettujen yleisten tavoitteiden toteutumisen osalta voidaan todeta, että

1. ProAgria Oulun Maaseutukeskuksen ja Oulun yliopiston eri tieteenalojen yhteistyönä on kehitelty ja kokeiltu uusia, kyläkohtaisia sovelluksia osallistuvan suunnittelun menetelmistä asukaskeskeisyyden parantamiseksi suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Yhteistyön tuloksena on tuotettu kyläsuunnittelun menetelmäopas.
2. kuntien virkamiehiä ja eri tahojen asiantuntijoita on aina tarpeen mukaan kutsuttu osallistumaan kylillä tapahtuvaan suunnittelu- ja kehittämistoimintaan.
3. kylien asukkaiden suoria kontakteja tutkijoihin, virkamiehiin ja asiantuntijoihin on edistetty mm. kyliin ”jalkautumalla” ja vastaavasti kyläläisten ajatuksia ja näkemyksiä on tuotu esille niin tieteellisissä seminaareissa kuin käytännön kehittämiskeskusteluissa.
4. kylien viihtyisyys, elinvoimaisuus ja vetovoimaisuus lisääntyvät pitkällä aikavälillä mm. huomioimalla ”hankkeen vaikutukset” kohdissa 1-3 esitetyt asiat.

Hankkeen määrällisten tavoitteiden osalta voidaan todeta seuraavaa alma-alueen osalta

- 1) hankkeen puitteissa järjestetyt asukastilaisuudet, koulutukset ja muut tapahtumat 31.12.2004 saakka:
 - i. 104 tilaisuutta (läsnä yhteensä 1428 kyläläistä + virkamiehiä, yhteistyötahoja), joista hankkeen kautta järjestettyjä koulutuksia kylien tarpeiden mukaan seuraavasti (osallistunut 278 henkilöä):
 - hygieniaosaamiskoulutus 13.2./15.2.2003 Järvikylä/Sievi (osallistujia 24)
 - yrittäjäpäivä 29.3.2003, Järvikylä (osallistujia 6)
 - hyvää hirvenlihasta 7.2.2004, Järvikylä (osallistujia 7)
 - pihasuunnittelupäivä 17.4.2004, Järvikylä (osallistujia 13)
 - hygieniaosaamiskoulutus 27.2./1.3.2003, Karinkanta/Siikajoki (osallistujia 13)
 - pihasuunnittelupäivä 26.5.2003, Karinkanta (osallistujia 19)
 - kaupallinen sientenpoimijakurssi 6.9.2003, Karinkanta (osallistujia 17)
 - yrtinpoimintakoulutus 9.6.2004, Karinkanta (osallistujia 8)
 - hygieniaosaamiskoulutus 27.3./29.3.2003, Markkuu/Tyrnävä (osallistujia 18)
 - yrittäjäilta 29.4.2003, Markkuu (osallistujia 4)
 - kaupallinen sientenpoimijakurssi 5.9.2003, Markkuu (osallistujia 14)
 - pihasuunnittelupäivä 24.4.2004, Markkuu (osallistujia 17)
 - pajurakennuskoulutus 25.11.2004, Markkuu (osallistujia 16)
 - hygieniaosaamiskoulutus 1.4./3.4.2003 Kiviniemi/Haukipudas (osallistujia 23)
 - yrittäjäilta 28.10.2003, Kiviniemi (osallistujia 8)
 - pihasuunnitteluilat 24.–25.3.2004, Kiviniemi (osallistujia 16)
 - hygieniaosaamiskoulutus 6.2./8.2.2003 Lampinsaari/Vihanti/Piipsjärvi/Oulainen (osallistujia 31)
 - nuotioruokakurssi 2.10.2004, Lampinsaari (osallistujia 10)
 - järjestyksenvalvojakoulutus 27.3.–17.4.2004, Piipsjärvi, mukana myös Lampinsaaresta ja Kytökylästä (osallistujia 16)

Seuraavat tapahtumat jouduttiin peruuttamaan joko osallistujien vähyyden tai muiden syiden johdosta:

- kaikille kohdekyllille yhteinen seminaari Karinkannassa 27.11.2003,
- Järvikylän kyläkävely 15.11.2003 ja seurojen hirvikurssi 29.11.2003,
- Markkuun yhteinen seminaaripäivä 24.1.2004 ja sienijalostuskurssi 4.9.2004,
- Karinkannan hillokurssi 9.10.2004 sekä
- Järvikylän hirvimakkarakurssi 27.11.2004.

2) asukastilaisuuksissa läsnä olleiden virkamiesten ja asiantuntijoiden edustamat tahot (eri tahot mukana tilaisuuksissa vaihtelevasti)

- ProAgria Oulun Maaseutukeskus, Oulun yliopisto, Tiehallinto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskus, Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus, Oulun seudun uusyrityskeskus Ry, Pyhäjokilaakson metsänhoitoyhdistys, Maanmittauslaitos
- Sievin, Siikajoen, Tyrnävän, Vihannin ja Haukiputaan kunnat sekä Oulaisten kaupunki
- Siikajoen/Vihannin/Ruukin ja Tyrnävän/Lumijoen aluearkkitehdit
- Puuenergia nousuun, Matka Kylämaisemaan ja Nähdäksesi tulemisen toivo – hankkeet
- Norsu ry., JoMMa ry.
- lehdistön edustajia

3) hankkeen puitteissa valmistuneet opiskelijatyöt ja muut suunnitelmat:

- valmistunut 2 pro gradu -tutkielmaa
- valmistunut 2 diplomityötä ja yksi arkkitehtuurin osaston syventävä työ
- valmistunut kolme kyläsuunnitelmaa, yksi maankäytön suunnitelma, yksi loppuraportti, kolme pihasuunnitelmaa, yksi lähiliikuntapaikkasuunnitelma sekä yksi virkistysreititsuunnitelma
- Töiden ja suunnitelmien luovuttaminen:
 - syventävä työ Piippsjärvelle 17.6.2002
 - kyläsuunnitelma Markkuulle 5.2.2003
 - kyläsuunnitelma Karinkantaan 17.2.2003
 - kyläsuunnitelma Järvikylälle 27.3.2004
 - diplomityö Piippsjärvelle 14.10.2004
 - loppuraportti Lampinsaareen 2.11.2004
 - diplomityö Kiviniemeen 4.11.2004
- kyläkoulun ja nuorisoseuran pihasuunnitelmat Karinkantaan valmistuneet 27.9.2004 ja 24.9.2004
- lähiliikuntapaikkasuunnitelma Lampinsaareen valmistunut 20.9.2004
- koulun pihasuunnitelma ja virkistysreititsuunnitelma Järvikylälle valmistuneet 18.10.2004
- lisäksi valmisteilla 2 pro gradu –tutkielmaa

4) muuta:

- suoritettuja kyselyjä: väliarviointi hankkeesta kuudella kylällä ja Lampinsaaren kylä-, kiinteistö- ja osaajakartoitus

Hankkeen määrällisten tavoitteiden osalta voidaan todeta seuraavaa tavoite 1 -alueen osalta:

- 1) hankkeen puitteissa järjestetyt asukastilaisuudet, koulutukset ja muut tapahtumat 31.12.2004 saakka:
 - i. 119 tilaisuutta (läsnä yhteensä 1766 kyläläistä + virkamiehiä, yhteistyötahoja), joista hankkeen kautta järjestettyjä koulutuksia kylien tarpeiden mukaan seuraavasti (osallistunut 347 henkilöä):
 - luomuviljelyn koulutuspäivä 28.9.2002, Tavastkenkä/Pyhäntä (osallistujia 5)
 - hygieniosaamiskoulutus 9.4./12.4.2003, Tavastkenkä (osallistujia 29)

- elämysruokapäivä 27.9., Tavastkenkä (osallistujia 5)
- pihasuunnittelupäivä 22.5.2004, Tavastkenkä (osallistujia 10)
- yrittäjäpäivä 30.10.2002, Jokikylä/Kuivaniemi, (osallistujia 4)
- pitopalvelu/voileipäkakkukurssi 22.2.2003, Jokikylä, (osallistujia 13)
- yrittäjäkurssi 10.6.2003, Jokikylä, (osallistujia 10)
- elämysruokakurssi 20.3.2004, Jokikylä (osallistujia 8)
- pihasuunnittelukurssi 8.5.2004, Jokikylä (osallistujia 15)
- sienikurssi 14.8.2004, Jokikylä (osallistujia 12)
- hygieniaosaamiskoulutus 1.4./5.4.2003, Autioranta/Haapajärvi (osallistujia 15)
- hirviruokakurssi 28.–29.1.2004, Autioranta (osallistujia 14)
- hirviruokakurssi 11.–12.2.2004, Autioranta (osallistujia 13)
- hygieniaosaamiskoulutus 20.3./22.3.2003, Hetekylä/Pudasjärvi (osallistujia 14)
- järjestyksenvalvojakoulutus viikoilla 18–20 2003, Hetekylä (osallistujia 12), yhteiskoulutuksena paikallisen kansalaisopiston kanssa
- nuukuusilta 10.2.2004, Hetekylä (osallistujia 16)
- pihasuunnittelupäivä 17.4.2004, Hetekylä (osallistujia 16)
- elämysruokaa luonnossa 22.5.2004, Hetekylä (osallistujia 12)
- yrittäjäpäivä 15.2.2003, Kosto-Inkee/Kuolio (osallistujia 9)
- hygieniaosaamiskoulutus 14.–15.3.2003, Kosto-Inkee/Kuolio (osallistujia 15),
- pihasuunnittelupäivä 10.5.2003, Kosto-Inkee/Kuolio (osallistujia 12)
- elämysruokapäivä 25.10. Kosto-Inkee/Kuolio (osallistujia 11)
- lumiveistokurssi 3.4.2004, Kosto-Inkee/Kuolio (osallistujia 6)
- sienikurssi 21.8.2004, Kosto-Inkee, (osallistujia 15)
- kotisivukoulutus 8.-13.5.2004, Kuolio (osallistujia 5)
- hygieniaosaamiskoulutus 12.3./15.3.2003, Kytökylä/Haapavesi (osallistujia 28)
- kotisivunlaadinta ja –päivityskoulutus 13.5./15.5.2003, Kytökylä (osallistujia 5)
- pihasuunnittelukurssi 3.4.2004, Kytökylä (osallistujia 10)
- yhteishenkikoulutus 9.10.2004, Kytökylä (osallistujia 10)
- hanke on tukenut kotisivunlaadinta ja –päivityskoulutusta Sydänmaankylässä Kärsämäellä keväällä 2003 (osallistujia 5)
- kotaruokakurssi 3.4.2004, Sydänmaankylä (osallistujia 7)
- pihasuunnittelukurssi 8.5.2004, Sydänmaankylä (osallistujia 10)

Seuraavat tapahtumat jouduttiin peruuttamaan joko osallistujien vähyyden tai muiden syiden johdosta:

- yhteinen kyläseminaari Sydänmaankylässä 27.–28.2.2004,
- ympäristö- ja nuukuusillat Autiorannalla 8.12.2003, Hetekylällä 1.12.2003 ja Jokikylän 23.8.2003,
- Kuolio-Inkeen 30.8.2003 sienikurssit,
- lumirakentaminen Kuoliossa 13.12.2003 ja Kosto-Inkeellä 17.4.2004,
- Autiorannan 19.11.2003 seurojen hirvikurssi,
- yhteishenkipäivät Kytökylässä 17.4.2004 ja Tavastkengällä 8.5.2004,
- hillokurssi Kosto-Inkeellä 18.9.2004,
- Kuolion yhteishenkikurssi 21.9.2004 ja kotisivuilta 4.10.2004 sekä
- Hetekylän riistaruokakurssi 9.10.2004.

2) asukastilaisuuksissa läsnä olleiden virkamiesten ja asiantuntijoiden edustamat tahot (eri tahot mukana tilaisuuksissa vaihtelevasti):

- Oulun Maaseutukeskus, Oulun yliopisto, Tiehallinto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskus, Oulun seudun uusyrityskeskus Ry, Pohjois-Pohjanmaan maanmittaustoimisto, Vattenfall Verkko oy, Air-ix, 4H
- Haapajärven, Pudasjärven ja Kuusamon kaupungit sekä Kärsämäen, Taivalkosken ja Kuivaniemen kunnat
- Pyhännän kunnan aluearkkitehti, Siikalatvan kehittämiskeskus

- Kyläenergialla nokka nousuun, Kylävalakiat, Make, Ikiliikkujat, Puuenergia nousuun, Naisten metsä, Kyläasiamies, Kylien Tori ja Matka Kylämaisemaan, Eturivin yrittäjäksi ja Taivalvaara 2010 –hankkeet
- Myötäle, JoMMA ry., Keskipisteleader
- lehdistön edustajia

3) hankkeen puitteissa valmistuneet opiskelijatyöt ja muut suunnitelmat:

- valmistunut 2 pro gradu –tutkielmaa
- valmistunut 1 diplomityö ja kolme arkkitehtuurin osaston syventävää työtä
- kaksi toimintasuunnitelmaa, yksi kyläsuunnitelma, yksi luontomatkailusuunnitelma, kaksi virkistysreittisuunnitelmaa, yksi patikkareittisuunnitelma ja kaksi koulun pihasuunnitelmaa
- Töiden ja suunnitelmien luovuttaminen:
 - toimintasuunnitelma Kytökylälle 8.5.2003
 - syventävä työ Kuolioon 24.5.2003
 - virkistysreittisuunnitelma Kytökylälle 27.6.2003
 - toimintasuunnitelma Jokikylälle 26.8.2003
 - kyläsuunnitelma Autiorannalle 11.3.2004
 - koulun pihasuunnitelma Jokikylälle 20.4.2004
 - syventävä työ Tavastkengälle 28.1.2004
 - syventävä työ Tavastkengälle 28.4.2004
 - virkistysreitti- ja hiihtolatusuunnitelma Hetekylälle 18.8.2004
 - luontomatkailusuunnitelma Kosto-Inkeelle 15.9.2004
 - diplomityö Tavastkengälle 30.11.2004
- koulun pihasuunnitelma Autiorannalle valmistunut marraskuussa 2004
- patikkareittisuunnitelma Jokikylälle valmistunut 28.10.2004

- lisäksi valmisteilla 2 pro gradu –tutkielmaa

4) muuta:

- suoritettuja kyselyjä: väliarviointi hankkeesta viidellä kylällä, Kytökylän palvelukysely ja Kuolion kiinteistökysely

Hankkeen määrällisten tavoitteiden osalta voidaan todeta seuraavaa yhteisesti alma ja tavoite 1 -alueiden osalta:

- asukastilaisuuksien lisäksi kylissä ja kunnissa on vierailtu myös muissa puitteissa ja monet kyläläiset ovat kokoontuneet itsenäisesti omissa suunnitteluilloissaan
- hankkeen puitteissa pidetty tammikuussa 23.1.2003 Kyläsuunnittelun haasteet –seminaari Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolla (osallistujia 72)
- hankkeen loppuseminaari järjestettiin 19.11.2004 Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolla (osallistujia 44)
- hanke oli mukana 31.7–3.8.2003 Farmari Suomen Maatalousnäyttelyssä, jonka tiimoilta hanke järjesti kohdekylien koululaisille piirustuskilpailun ”Millainen on kiva kylä?”, (1400 näyttelyvierasta osallistui parhaan piirustuksen valitsemisäänestykseen)
- em. piirustuskilpailun tuotoksista kootut CD:t luovutettiin kohdekyllille
- tehtiin ”Millainen on kiva kylä” –piirustuskansio syksyllä 2003, jossa oli koottuna kohdekylien lasten mielipiteitä omasta kylästään
- hanke järjesti yhdessä valtakunnallisen Rural Studies -opintokokonaisuuden kanssa osallistuvan suunnittelun tapahtuman Lampinsaareen 12.–13.9.2003
- yhdessä hankkeen ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-ala yksikön kanssa järjestettiin 26.–27.3. ja 2.4.2004 Elinkeinolähtöisen maisema- ja kyläsuunnittelun perusteet -kurssi

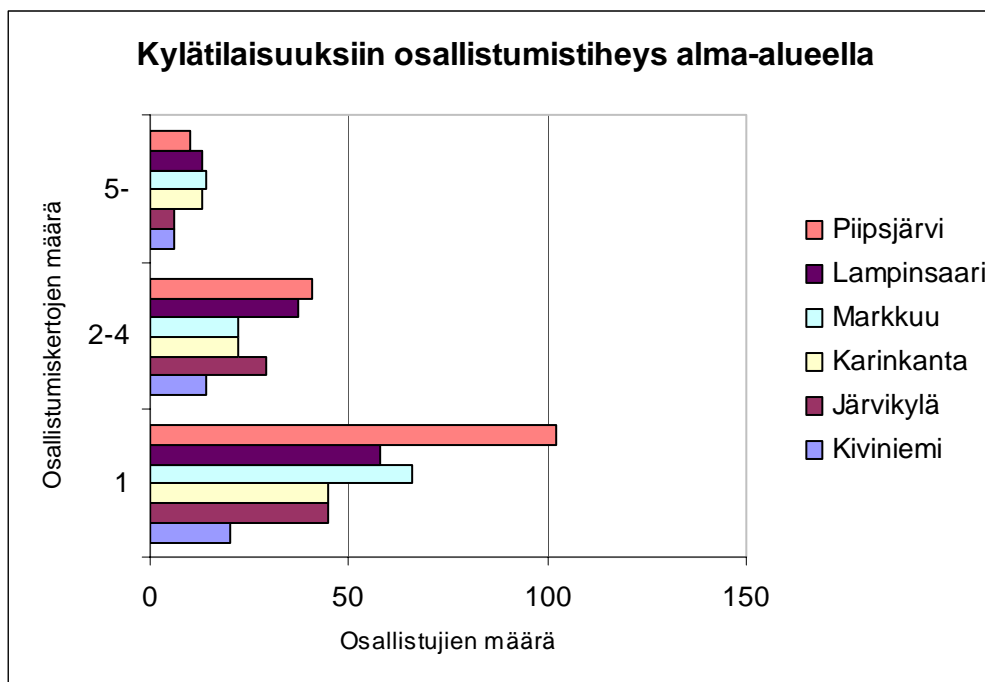
- hanke tuki kansainvälistä maantieteen opiskelijoiden EGEA-seminaarin osallistuvan suunnittelun workshoppia Haukiputaalla 2.3. ja 4.3.2004 (sisälsi mm. vierailun Kiviniemeen)
- tuotettu Nordia tiedonantoja –julkaisu/kokemuksia hankkeesta
- tuotettu julkaisu ”Asukaskeskeisiä suunnittelumenetelmiä kylien kehittämiseen. Asu kylässä-hanke.” Nordia-tiedonantoja –sarjassa.

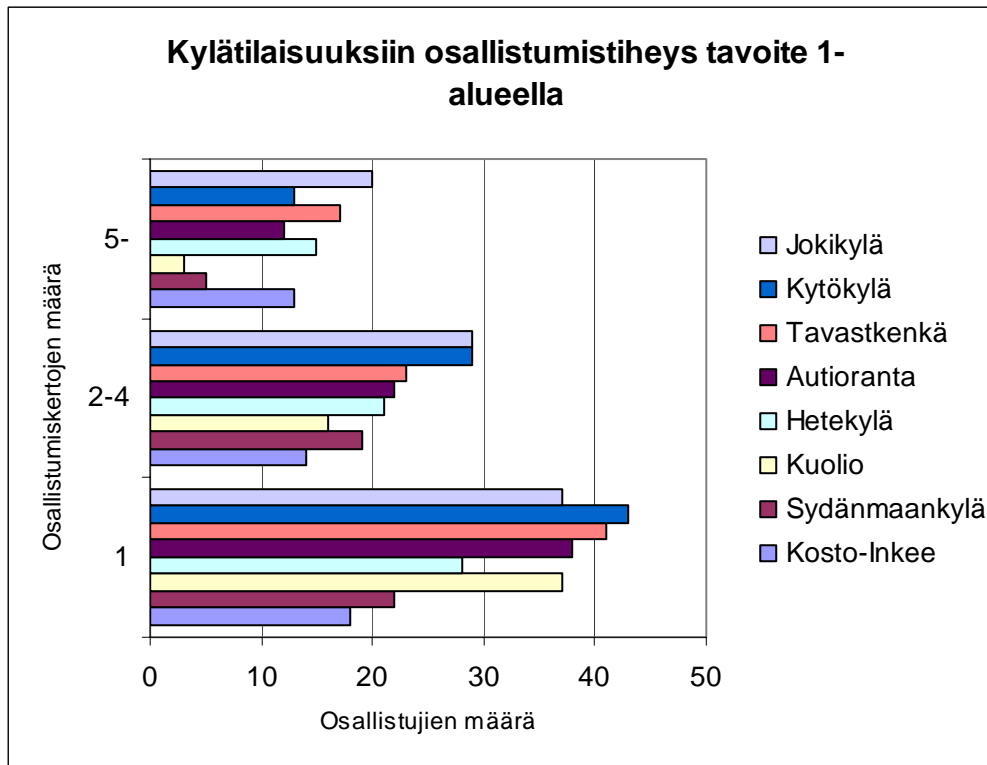
Saavutettuja laadullisia tavoitteita ovat:

- vuorovaikutteisen ja jatkuvan oppimisprosessin omaksuminen
- asukaskeskeisten menetelmien ja osallistuvan suunnittelun toimintamallin rakentaminen → kokeiltu uusia sovelluksia menetelmistä = oikea menetelmä oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa
- eri tieteenalojen ja hankkeen eri toimijatahojen välisen yhteistyön lisääntyminen → verkostoitumiseen asiantuntijatasolla panostettu
- suunnittelu- ja kehittämistoiminnan sitominen osaksi kylien arkielämän kontekstia
- kylistä nouseviin suunnittelu ja kehittämistarpeisiin vastaaminen
- kylien omaehtoisen kehittämisen tukeminen, mm. suunnitelman päivittäminen on kyläläisten vastuulla
- kylien asukkaiden aktivoiminen ja asenneilmapiirin muutoksen edistäminen
- kyläläisten ympäristötietoisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääntyminen tutkimusintressien ja kylien tarpeiden kohtaaminen

KYLÄTILAISUUKSIIN OSALLISTUMINEN

Kylätilaisuuksiin osallistumisen tiheyttä tutkiessa havaitaan, että jokaisella kylällä suurin osa osallistujista on käynyt vain yhdessä hankkeen tilaisuudessa. Eniten yhden kerran kävijöitä ovat saaneet hankkeen aloituskerrat sekä illat, joissa on käsitelty tärkeitä maankäyttöön liittyviä asioita, kuten tonttikartoitusta. Alkuinnostuksen ja –uteliaisuuden jälkeen vain aktiivisimmat kyläläiset ovat jääneet mukaan hankkeen toimintaan. Aktiivijoukosta osa on osallistunut lähes jokaiseen hankkeen tilaisuuteen.

Osallistujamäärät vaihtelevat kylittäin. Alma-alueella vähiten osallistujia on kautta linjan ollut Kiviniemessä, eniten Piipsjärvellä. Tavoite 1-alueella on Jokikylä pysynyt aktiivisena koko hankkeen ajan. Myös Tavastkengällä osallistumisaktiivisuus on pysynyt korkeana, kun taas Kuolion seudulla osallistuminen hiipui eniten hankkeen loppua kohden. Osallistujamäärien vaihtelut ovat luonnollisia, sillä kylän kehittäminen on vapaaehtoisuuteen perustuvaa toimintaa.

TIEDOTTAMINEN

Hankkeen tärkeimmistä tapahtumista ja koulutuksista on tiedotettu lehti-ilmoituksilla sekä joissakin tapauksissa ykkösosoitteettomilla postijakeluilla. Muista kylätilaisuuksista on sovittu edellisen tilaisuuden lopussa ja niistä tiedottaminen on yleensä tapahtunut kylän sisäisesti.

Hankkeesta on valmistunut hankkeen alussa esite sekä Internetsivut. Yhteistyönä Pohjois-Pohjanmaan kylien työohjelman kanssa on laadittu Kyläviesti-lehti. Farmari Maatalousnäyttelyssä jaettiin hanketta koskien tiedotetta kaikille kiinnostuneille.

Rahoittajille sekä kohdekylille on säännöllisesti raportoitu väliraportin avulla hankkeen etenemisestä. Tärkeimmille osapuolille lähetetään loppuraportti sekä arvio hankkeen toteutumisesta. Hankkeesta valmistuneet kirjalliset työt ovat julkisia ja osan töistä voi ladata hankkeen kotisivuilta.

TOIMENPITEET KYLITTÄIN

Alma-alue

Järvikylä, Sievi

Hankkeen ensimmäisessä tapaamisessa 2002 hanke esittäytyi kyläläisille, jonka jälkeen keskusteltiin mm. kyläläisten toiveista. Tähän asukastilaisuuteen pohjaten kylällä järjestettiin teemailta tiestöstä ja liikenneturvallisuudesta. Paikalla olivat Tiehallinnon, Pohjois-Pohjanmaan liiton sekä Sievin kunnan edustajat. Vuoden 2002 aikana kylällä järjestettiin myös ryhmäswot ja sen pohjalta tonttikeskustelu. Kyläläisistä nimetty tietomikunta on aktiivisesti toiminut kevyenliikenteen väylän saamiseksi kylän ja Sievin keskustan välille. Keskusteluja on käyty suoraan hankkeen, kyläläisten, kunnan ja tiehallinnon kanssa ja väylä toteutetaan muutaman vuoden sisällä.

Vuoden 2003 aikana maantieteen opiskelija Elina Saine laati kyläsuunnitelmaa, jonka pohjaksi järjestettiin kyläkysely. Muuta suunnitelman materiaalia on saatu mm. virkamieshaastatteluin sekä lasten piirustuksin. Keväällä 2004 toteutettiin suunnittelupaja ja valmis kyläsuunnitelma luovutettiin kylälle maaliskuussa.

Järvikylälle tehtiin myös hiihtoreittisuunnitelma, jonka puitteissa pidettiin keväällä ja kesällä 2004 kaksi asukas- ja maanomistajatilaisuutta sekä pienempiä kokoontumisia. Lisäksi hankkeen kautta valmistui koulun pihasuunnitelma. Kylällä järjestettiin neljä koulutusta ja toteutettiin välipalautekysely. Hanke tuki myös hiihtoreittikokoontumispaikan rakenteiden hankinnassa.

Karinkanta, Siikajoki

Karinkannan kyläsuunnitelman laati maantieteen opiskelija Eeva Määttä. Suunnitelmaan kerättiin vuoden 2002 aikana taustatietoja kyläläisten kirjoituksilla, kiertoajelulla, haastatteluilla, lomakekyselyllä sekä nuorten ideariihen ja lasten piirustusten ja aineiden avulla. Hankkeen ensimmäisenä vuonna järjestettiin kylällä myös suunnittelupajoja, joissa teemana olivat kylälle tärkeät asiat ja joihin osallistui kyläläisten lisäksi myös kunnan virkamiehiä.

Vuoden 2003 tapahtumia olivat kyläsuunnitelman luovutustilaisuus, yhteistilaisuus Matka kylämaisemaan –hankkeen kanssa sekä keskeisten eri toimijatahojen edustajien kesken järjestetty focus group-ryhmäkeskustelu kyläsuunnitelman ja osallistuvan suunnittelun arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Yhteisen klapisirkkelin hankkimisen lisäksi kyläläiset selvittivät omatoimisesti suunnitteluprosessin kautta esille tulleita ja kyläsuunnitelmassa mainittuja toimenpideideoita, kuten kylän vapaiden tonttien kartoittamista.

Maankäyttöasioissa ylläpidettiin yhteistyötä Maanmittauslaitoksen kanssa ja kylällä pidettiin asukastilaisuus uusjako koskien. Hankkeen puitteissa kylälle valmistui myös koulun ja nuorisoseuran pihasuunnitelmat. Kylällä järjestettiin neljä koulutusta ja toteutettiin välipalautekysely. Määrän pro gradu –tutkielma valmistui syksyllä 2004. Hanke on avustanut tervetuloilytjän materiaalien hankinnassa.

Kiviniemi, Haukipudas

Arkkitehtiopiskelija Leena Soudunsaari teki hankkeen puitteissa diplomityönsä Kiviniemeä koskien. Vuonna 2002 järjestettiin tulevaisuusverstaas-suunnittelumetodi, jossa oli mukana myös kunnan edustaja. Keväällä 2003 jatkettiin tulevaisuusverstaasyöskentelyä sekä järjestettiin kyläkävely (gåtur –menetelmä) luonnossa ja virtuaalisesti. Hanke osallistui useisiin kylällä

pidettäviin tapahtumiin, kuten Kiviniemi-päiviin sekä rantatapahtumaan. Syksyllä esiteltiin metodien perusteella laadittuja suunnitelmia kyläläisille, yrittäjille ja kunnan viranomaisille.

Keväällä 2004 pidettiin tilaisuus koskien kylän viheralueita ja kevyenliikenteen väyliä. Soudunsaaren diplomityö valmistui syksyllä. Kylällä on järjestetty kolme koulutusta. Hanke oli myös mukana ja tuki Kiviniemeläinen-lehden laatimista, kansainvälistä kyläsuunnittelutapaamista Egea-seminaarin puitteissa sekä kylän pihakilpailua.

Lampinsaari, Vihanti

Lampinsaarella hankkeen puitteissa opinnäytetyönsä teki kasvatustieteen opiskelija Tommi Sulkala. Tutkielmaansa hän keräsi aineistoa vuonna 2002 tekemillään haastatteluilla, suorittamalla luokanopettajaopintoihin liittyvän opetusharjoittelun kyläkoululla vuonna 2003 sekä vuonna 2004 järjestetyllä kyläkyselyllä. Sulkala esitteli tutkimuksen kulkua hankkeen aikana useamman kerran ja kehitti sitä eteenpäin saamansa palautteen pohjalta. Sulkala luovutti kylälle väliraportin hankkeen puolesta välissä.

Vuonna 2003 kylällä keskusteltiin asemakaavasta ja alueiden hoidosta sekä järjestettiin Rural Studies –opintoihin liittyvä kurssi, jonka aikana järjestettiin kyläkävely ja työpaja. Mukana näissä tilaisuuksissa oli myös kunnan edustajia sekä aluearkkitehti.

Kevään 2004 aikana hanke osallistui myös kiinteistökyseleyn ja osaamiskartoituksen toteutukseen. Lisäksi hankkeesta toteutettiin palautekyselely. Työosuuskunta-asiaa viriteltiin eteenpäin asukkaiden toivomuksesta. Kiinteistökyseleyn kautta kolmelle kiinteistöomistajalle laaditaan kiinteistön kuntoarviointi kunnan puolesta opiskelijatyönä. Hankkeen kautta kylälle valmistui myös lähiliikuntapaikkasuunnitelma, jonka tärkeyden kyläläiset arvioivat ensimmäiseksi kyläkyseleyn tuloksena. Liikuntapaikan suunnitteluun liittyen järjestettiin kolme asukastilaisuutta sekä pidettiin suunnitelmaa esillä kommentointia varten. Sulkalan loppuraportti valmistui syksyllä ja pro gradu –työ valmistunee vuoden 2004 loppuun mennessä. Kylällä pidettiin kaksi koulutusta, toinen yhteistyönä piipsjärveläisten kanssa. Kyläläiset osallistuivat myös Piipsjärvellä pidettyyn järjestyksensvalvojakoulutukseen ja yrittäjäpäivään.

*Nuotioruokailua kurssilla Lampin-
saarella.*

Kuva Sinikka Ojapelto

Markkuun seutu, Tyrnävä

Myös Markkuulle laadittiin hankkeen puitteissa kyläsuunnitelma, tekijänä maantieteen opiskelija Terhi Välisalo. Suunnitelman pohjaksi suoritettiin kylällä vuonna 2002 haastattelukierros sekä lomakekyselely. Lisäksi tehtiin kiertoajelu, syvähaastatteluja ja nuorten ideariihi sekä pyydettiin lapsilta piirustuksia ja aineita. Vuoden 2002 aikana kylällä myös työskenneltiin suunnittelupajojen puitteissa. Pajatyöskentelyyn osallistui myös kunnan ja hanketoiminnan edustajia.

Kyläsuunnitelma luovutettiin kylälle 2003 alussa. Suunnitelmassa esiin tulleita asioita, kuten maankäytön suunnittelu ja tonttikartoitus, vietiin eteenpäin vuoden aikana. Tähän liittyy myös kyläläisistä koottu tonttipörssiryhmä, joka toteuttaa tonttikartoituksen kyselyn avulla. Maankäytön suunnitteluun osallistui myös aluearkkitehti. Suunnitteluprosessin kautta esille tulleet idea kylän yhteisestä kokoontumispaikasta ja ilmoitustaulusta toteutettiin siten, että kyläläiset rakensivat talkoovoimin maitolaiturin, jonka tarvikkeet kunta kustansi.

Kylällä toteutettiin palautekysely. Välisalon pro gradu –tutkielma valmistui vuoden 2004 lopulla. Kylällä järjestettiin viisi koulutusta. Hanke on avustanut luontopolun rakenteiden hankinnassa.

Suunnittelupajatyötä Markkuulla, aiheena maankäyttö ja tonttien kartoitus.

Kuva Nina Kuikka.

Piipsjärvi, Oulainen

Keväällä 2002 teki Johanna Rajaniemi Piipsjärvellä syventävien opintojen tutkielman *Kotikylän tanhuvilla*, joka tarkasteli erityisesti kylää muuttajien ja kantaväestön näkökulmasta. Tutkielman pohjaksi Rajaniemi teki haastatteluja sekä keräsi lasten piirustuksia ja aineita.

Samana vuonna järjestettiin tilaisuus rakennuspaikoista ja liikennejärjestelyistä, jossa oli mukana myös kaupungin, Tiehallinnon sekä Pohjois-Pohjanmaan liiton edustajat. Syksyllä aloitti Päivi Männistö (nyk. Cainberg) arkkitehtuurin diplomityönsä, johon kerättiin materiaalia gatur-metodia soveltavalla kyläpyöräilyllä ja sen pohjalta vuoden 2003 alussa järjestetyllä keskustelulla. Suunnitelmaluonnoksia esiteltiin useamman kerran hankkeen kuluessa ja työstettiin eteenpäin kyläläisten sekä kunnan virkamiesten palautteen pohjalta. Vuonna 2003 järjestettiin myös metsäilta, jossa esiteltiin alueellista metsäsuunnitelmaa. Mukana oli metsäalan asiantuntijoita.

Keväällä 2004 pidettiin vielä lapsille tarkoitettu suunnittelupäivä koskien Honkarannan aluetta. Toukokuussa Cainberg esitteli maankäytön suunnitelman ja diplomityö valmistui syksyllä 2004. Hanke tuki Honkarannalla aloitettavia uusia yrittäjiä konsultoinnin avulla kyläläisten toiveesta. Kylässä pidettiin palautekysely ja koulutustilaisuuksia oli kaikkiaan kolme. Hanke on tukenut kylän toimintaa myös hankkimalla maankäyttösuunnitelman esittelytelineen Honkarannalle.

Maankäyttösuunnitelmien tarkastelua Piipsjärvellä.

Kuva Pirjo Onkalo

Tavoite 1 –alue

Autioranta, Haapajärvi

Vuonna 2002 kylällä järjestettiin tulevaisuusverstaas, jonka pohjalta pidettiin syksyn teematilaisuudet. Nämä käsittelivät tiestöä ja liikenneturvallisuutta, kuivatusta ja kyläkoulua. Tilaisuuksissa oli mukana Tiehallinnon, kaupungin, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen sekä hanketoiminnan edustajia.

Seuraavan vuoden alussa jatkettiin kuivatussuunnitelman tekoa ja keskusteltiin tilusjärjestelytoimituksesta sekä sähköverkosta Pohjois-Pohjanmaan Maanmittaustoimiston sekä sähköyhtiön edustajien kanssa. Vuonna 2003 käsiteltiin myös vanhusien sosiaali- ja terveystalvuluja ja mukana oli edustajia kaupungilta ja hanketoiminnasta. Kylälle laadittavan suunnitelman tekijäksi valittu kulttuurimaantieteen opiskelija Kirsi Hakkarainen aloitti suunnitelman teon. Suunnitelman materiaalina käytettiin mm. kirjallista kyläkyselyä, haastatteluja, lasten piirustuksia ja aineita, karttatyöskentelyä ja suunnittelupajan tuloksia.

Maaliskuussa 2004 kylälle luovutettiin kyläsuunnitelma. Hakkaraisen pro gradu –tutkielma valmistui syksyllä 2004. Hankkeen kautta valmistui Rannan koululle pihasuunnitelma. Kylällä järjestettiin kolme koulutusta.

Kyläläisten omatoimisuus ja aktiivisuus kylätien valaisemiseksi (valot välille kyläkoulu-kauppa) on tuottamassa positiivisen lopputuloksen. Lisäksi Autiorannan tien nopeusrajoitusta koulun kohdalla laskettiin asukkaiden vaatimuksesta (nyt 40 km/h).

Karttatyöskentelyä kuivatussuunnitelmaa varten Autiorannalla.

Kuva Nina Kuikka

Hetekylä, Pudasjärvi

Samoin kuin Autiorannalla, myös Hetekylällä käytettiin hankkeen alussa tulevaisuusverstasta tuomaan esille kyläläisiä kiinnostavat teemat. Verstaassa tärkeiksi nousseista asioista, tiestöstä ja liikenneturvallisuudesta järjestettiin teemailta, jossa oli mukana myös Tiehallinnon edustaja. Tilaisuuden aikaansaannoksena kylän läpi menevän tien nopeusrajoitus laskettiin 60 km/h.

Suunnittelupajatyöskentelyn kautta käsiteltäväksi teemaksi puolestaan muotoutui luonto. Tältä pohjalta kylällä järjestettiin vuonna 2003 vesistöjen kunnostukseen liittyvä asukasilta, johon osallistui myös ympäristökeskuksen, kunnan ja Metsäkeskuksen työntekijöitä. Ympäristöteema jatkui myös suunnitelmassa, jonka laati luonnonmaantieteen opiskelija Mari Hyttinen. Hyttinen myös laati keväällä 2004 yhdessä kyläläisistä kootun kunnostustyöryhmän kanssa kahden paikallisen lammen kunnostushakemukset Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle.

Keväällä 2004 kylällä lisäksi toteutettiin mm. maastokäyntejä ja kyläkysely (karttaliitteinen) liittyen ko. lampien läheisyyteen opiskelijatyönä laadittavaan luontopolku-virkistysreititsuunnitelmaan. Suunnitelma valmistui kylälle syksyllä 2004. Hyttisen pro gradu – tutkielma valmistui joulun alla 2004. Kylällä järjestettiin viisi koulutusta ja palautekysely. Hanke on myös osallistunut luontoreittirakenteisiin liittyviin kuluihin.

Luontopolkusuunnitelman arviointia Hetekylässä.

Kuva Nina Kuikka

Kosto-Inkee, Taivalkoski

Hanke aloitettiin Kosto-Inkeellä työpajatapaamisilla elinkeinoihin liittyvien ideoiden kartoittamiseksi. Ideoita kehiteltiin eteenpäin työpajamuotoisesti vielä vuoden 2003 puolella. Hanke osallistui vuoden 2003 alussa kylän ulkoilupäivään, jolloin kartoitettiin kylän ympäristökohteita. Elinkeinoideoista jatkokäsittelyyn otettiin luonnontuotteet ja luontomatkailu, joita työstettiin mm. yritysneuvojan johdolla. Myös kunnan edustajan kanssa keskusteltiin luontomatkailuidean eteenpäinviemisestä. Kylälle laadittavan luontomatkailuun painottuvan suunnitelman tekijäksi valittiin loppuvuodesta 2003 kulttuurimaantieteen opiskelija Markus Huhtala.

Luontomatkailusuunnitelmaa koottiin kevään 2004 aikana yhteistyössä kylän asukkaiden ja Taivalkosken kunnan kanssa. Suunnitelman laatimiseen sisältyi mm. erilaisen kunta- ja kyläaineiston kokoamista, kohdekylällä tehtyjä maastokäyntejä, vapaamuotoisia haastatteluja ja keskusteluja eri toimijoiden kanssa sekä alustavien luontomatkailusuunnitelmien kommentointia asukasilloissa. Kylällä toteutettiin lisäksi välipalautekysely. Valmis suunnitelma luovutettiin kylälle syksyllä 2004.

Kylällä on järjestetty kuusi koulutusta yhteistyössä Kuolion seudun kylien kanssa. Kaikista koulutuksista on informoitu Kuolion seudulle. Hanke on osallistunut luontoreittimateriaalien hankintakuluihin.

Jokikylä, Kuivaniemi

Jokikylä oli ProAgria Oulun Maaseutukeskuksen erityinen kohdekylä. Jokikylän erityisenä piirteenä on kylän nuori ikärakenne. Lasten ja nuorten läsnäolo hankkeen asukastilaisuuksissa olikin tyypillistä.

Jokikylälläkin kylän kehittämiskohteita haettiin hankkeen alussa tulevaisuusverstaan keinoin, jonka pohjalta järjestettiin teematilaisuuksia. Loppuvuodesta 2002 hankkeen puitteissa pidettiin kokous kunnassa ja järjestettiin keskustelutilaisuudet tiestöstä ja liikenneturvallisuudesta sekä matkailuasioista. Näissä oli mukana edustajia myös kunnasta ja Tiehallinnosta sekä hanketoiminnasta.

Tulevaisuusverstaan aiheita työstettiin suunnittelupajassa 2003 ja järjestettiin myös kyläkysely. Kyläkyselyssä tärkeäksi aiheeksi nousi kevyenliikenteen väylä, jonka rakentamisen tiimoilta järjestettiin tapaaminen kyläläisten, kunnan ja tiehallinnon kanssa. Kylän toimintasuunnitelman luovutettiin elokuussa 2003. Suunnitelman kokosi agrologiopiskelija Piia Kekkonen Oulun Ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksiköstä osana opinnäytetyötään.

Jokikylän koululle laadittiin hankkeen kautta myös pihasuunnitelma, jonka laati Maarit Översti ProAgria Oulun Maaseutukeskuksesta. Suunnitelma valmistui keväällä 2004. Syksyllä 2004 kylälle laadittiin patikkareittisuunnitelma. Suunnitelman laatimisessa oli mukana kyläläisistä koottu työryhmä. Kylässä pidettiin kuusi koulutusta. Hanke on tukenut kylän yhteisen kokoontumispaikan, nuotiopaikan, toteutuskuluissa.

Kytökylä, Haapavesi

Myös Kytökylä oli Maaseutukeskuksen erityinen kohdekylä. Myös täällä hankkeen alkuvauhdittajana käytettiin tulevaisuusverstasta jonka pohjalta jatkettiin teematilaisuuksilla. Tilaisuuksien teemat olivat tiestö ja liikenneturvallisuus sekä virkistysreitti. Virkistysreittiasiaa jatkettiin muodostamalla toimikunta, joka suunnitteli reittiä yhdessä Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskuksen Ari Karjalaisen kanssa.

Vuoden 2003 toimintaan kuului suunnittelupaja, jossa oli mukana myös kaupungin edustaja. Pajan pohjalta syntyi kylän toimintasuunnitelma, jonka myös Kytökylällä laati agrologiopiskelija Piia Kekkonen. Samana vuonna aloitettiin kylän Internet-sivuston kehittäminen sekä yritettiin rohkaista työosuuskunnan perustamisesta, joka vastaisi moniin kyläläisten esittämiin palvelutarpeisiin. Osuuskunta-asia kuitenkin jäi vielä mietintäasteelle, sillä sen aloittajaksi ei ilmaantunut tarpeeksi halukkaita.

Keväällä 2004 kylällä toteutettiin kyläkysely, jossa kartoitettiin yrittämiseen liittyviä näkökulmia ja palvelutarpeita. Kaupunki päätti rahoittaa virkistysreittiin tarvittavat rakenteita ja reitin rakennus toteutettiin kesällä 2004. Kaupunki teki myös myönteisen päätöksen kylän kipeästi toivoman kevyenliikenteenväylän rakentamiseksi. Kylällä järjestettiin neljä koulutusta, jonka lisäksi kyläläisiä osallistui Piipsjärvellä järjestetyille järjestyksenvalvojakurssille. Hanke tuki syksyllä 2004 kylää kyläjuhlan järjestelyissä.

Kuolion seutu, Kuusamo

Tulevaisuusverstasta käytettiin myös Kuoliossa kylän alkutilanteen kartoituksessa ja ideoiden kehittämisessä. Verstastyöskentely jatkui useammassa kylätilaisuudessa, joissa oli mukana työntekijöitä kunnasta, Metsähallituksesta, Tiehallinnosta, Myötäleestä sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta. Arkkitehtiopiskelija Outi Järvinen käytti verstaan tuloksia materiaalina arkkitehtiosaston syventävien opintojen työssään, jonka hän luovutti kylälle keväällä 2003.

Vuoden 2003 toteutettiin postikysely, jonka aiheena oli kyläläisten halukkuus vuokrata tai myydä maa-alueita ja kiinteistöjä sekä kylän kehittämiskohteiden priorisointi. Samoin vuonna 2003 työstettiin ympäristön, palvelujen sekä toiminnan kehittämis- ja rahoittamisvaihtoehtoja, mm. latu- ja moottorikelkkareitistöjen kehittämistä, jotka arvioitiin postikyselyn perustella tärkeiksi kehittämiskohteiksi. Mukana oli hanketoiminnan edustajia.

Reitistöjen kehittämiseksi järjestettiin oma asukastilaisuus vuoden 2004 alussa. Kylässä toteutettiin myös palautekysely. Hanke tuki kylän kotisivujen laatimista ja ulkoilutapahtumaa Kuolion kaupan edustalla. Koulutuksia pidettiin kaikkiaan kuusi, joista viisi yhdessä Kosto-Inkeen kyläläisten kanssa. Hanke tuki retkeilyreitistö materiaalin hankkimista ja kyläläiset laittoivat talkoilla merkkejä reitin varrelle. Erityisesti viitat kyläkaupalle ja moottorikelkkareitin varrella olevat kylän infotaulut koettiin kylän elinkeinojen kehittämisen kannalta tärkeiksi hankkeen tukea.

Sydänmaankylä, Kärsämäki

Sydänmaankylällä sosiologian opinnäytetyötään teki Marianne Hyvärinen. Työn tavoitteena on selvittää, miten asukaslähtöisyys toteutuu ympäristöä ja palveluja suunniteltaessa ja toteutettaessa Sydänmaankylässä ja se valmistunee vuoden 2004 aikana.

Alkukesällä 2002 Marianne Hyvärinen suoritti kylän avainhenkilöiden haastatteluja, joiden pohjalta tutkimusteemat täsmentyivät. Haastattelujen pohjalta rakennettiin kyselylomake, jolla selvitettiin kyläläisten näkemyksiä siitä, miten he haluavat kyläänsä kehitettävän ja tehdä viihtyisämmäksi paikaksi asua. Kyselylomake jaettiin kaikille yli 15-vuotilaille kyläläisille. Vuonna 2002 pidettiin kylällä myös lehdistötilaisuus hanketta koskien.

Kylän kehittämistyön pohjaksi laadittiin kylällä kylänkehittämisajatus eli suunnitelmapuu, johon tukeutui vuonna 2003 tehty suunnittelupaja. Suunnittelupajojen kokoontuminen ei onnistunut kylässä, joten Marianne Hyvärinen teki syvähaastatteluja kylässä suunnittelupajoihin osallistuvien haastattelemisen sijaan syksyllä 2003. Kylällä lisäksi keskusteltiin yleisesti kyläraitin ja koko kyläympäristön parantamiseen liittyvistä asioista, jolloin samalla harkittiin kylälle aiemmin laaditun maisemasuunnitelman päivittämistä.

Hyvärinen luovutti loppuraportin alkuvuodesta 2004, jolloin toteutettiin myös palautekysely. Hanke tuki kylällä pidettävää kotisivun laadinta- ja päivityskoulutusta. Muita koulutuksia kevään aikana kylällä pidettiin kaksi. Hanke on osallistunut kylälehdien toimituskuluihin.

Tavastkenkä, Pyhäntä

Hankkeen ensimmäisenä vuonna Tavastkengällä järjestettiin teemailta metsätaloudesta ja metsähoidosta ja käynnistettiin suunnittelupaja, jolla pyrittiin selvittämään kylän nykyhetken ongelmia ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Näissä toiminnoissa oli mukana metsäasiantuntijoita ja aluearkkitehti.

Vuoden 2003 ohjelmassa oli suunnittelupaja ja sen tuloksista äänestäminen sekä yhteinen tilaisuus Matka kylämaisemaan –hankkeen kanssa. Näissä oli mukana aluearkkitehti sekä edustajia Siikalatvan kehittämiskeskukselta, kunnasta, Oulun yliopistosta ja hanketoiminnasta.

Arkkitehtiopiskelija Pirkko Kangas teki hankkeen puitteissa syventävien opintojen työn, jossa hän tutki kylän maisemarakennetta. Kankaan syventävien opintojen työ valmistui alkuvuonna 2004, jolloin hän jäi hankkeesta pois. Hankkeen parissa jatkoi arkkitehtiylioppilas Sanukka Lehtiö, joka tutustui Tavastkengän kylään ja siitä kertyneeseen aineistoon tulevaa diplomityötään varten. Lehtiön tavoitteena oli sovitella tarkemmin maankäyttöä ja rakentamista nykyistä kyläympäristöä ja –maisemaa tukevalla tavalla. Kylätilaisuuksia olikin tiiviisti koko 2004

kevään ajan. Lehtiö luovutti syventävien opintojensa työn kylälle huhtikuussa ja diplomityön syksyllä 2004. Kylällä toteutettiin palautekysely ja koulutuksia pidettiin kaikkiaan neljä.

Tavastkengän pienoismallia.

Kuva Jouni Kiimamaa

VÄLIARVIO HANKKEESTA

Tiivistelmä hankkeen palautekyselyn tuloksista

Kysely suoritettiin kaikilla hankekylillä lukuun ottamatta Jokikylää, Kytökylää ja Autiorantaa. Suurin osa kyselyistä kerättiin tammi-helmikuussa 2004. Osassa kylä kysely suoritettiin jo syksyllä 2003 tai myöhemmin keväällä 2004. Kysely jaettiin kylätilaisuuden päätteeksi ja läsnäolleet täyttivät kyselyn samoin tein. Vastauksia tuli yhteensä 128 kpl.

Vastaajista suurin osa on ollut sitä mieltä, että hanke on vastannut kylän tarpeita ainakin osittain. Sydänmaankylällä, Tavastkengässä, Järvikylällä ja Kiviniemessä on osa vastaajista ollut osittain eri mieltä. Hankkeen vastaavuudesta vastaajien omiin odotuksiin oltiin myös suurimmaksi osaksi osittain samaa mieltä; Lampinsaarella, Kosto-Inkeellä, Markkuulla ja Tavastkengällä kysymyksessä oli enemmän hajontaa ja olipa Hetekylällä yksi vastaaja asiasta täysin eri mieltäkin.

Suurimman osan mielestä hanke on yleisesti ottaen aktivoinut kyläläisiä. Sydänmaankylällä asiasta on yksi vastaaja ollut täysin eri mieltä, kun taas Tavastkengällä puolet vastaajista on ollut täysin samaa mieltä ja puolet osittain eri mieltä. Osittain eri mieltä oli vastaajista osa myös Kiviniemessä ja Karinkannalla. Hankkeen on koettu myös lisäävän kylän vaikuttamismahdollisuuksia. Vain yksittäiset vastaajat muutamalla kylällä ovat asiasta osittain eri mieltä.

Tiedotus on yleisesti ottaen toiminut hyvin, erityisesti Hetekylällä tiedotukseen oltiin tyytyväisiä. Poikkeuksen tekee Kiviniemi, jossa kantaa ottaneista hieman yli puolet oli osittain eri mieltä tiedotuksen toimivuudesta. Hankkeen toimintaa pitää suurin osa vastaajista ainakin osittain tasapuolisena. Yksi vastaaja Kuoliossa, Piipsjärvellä ja Sydänmaankylällä on asiasta osittain eri mieltä.

Väitteeseen ”olen voinut toteuttaa omia ideoitani hankkeen kautta” eivät vastaajat suurelta osin ole ottaneet kantaa. Lähes yhtä suuri osa tosin on ollut ainakin osittain samaa mieltä. Huomiota

kiinnittää Tavastkenkä, jossa vain yksi vastaaja on ollut asiassa osittain samaa mieltä, suurin osa ei ole ottanut kantaa ja yksi on väittämistä täysin eri mieltä.

Hankkeen järjestämiä koulutuksia pidettiin yleensä ainakin osittain mielenkiintoisina, vaikka eriäviä mielipiteitä olikin jonkin verran. Yhteistyötä kunnan viranomaisten kanssa ei ole pidetty toimivana. Vain yksi tai kaksi vastaajaa kylältä on pitänyt yhteistyötä täysin tai osittain toimivana. Poikkeuksen tähän muodostavat Kuolio, jossa noin puolet vastaajista ja Karinkanta, jossa suurin osa vastaajista piti viranomaisyhteistyötä osittain tai täysin toimivana.

Huomionarvoista on, että osaan kysymyksistä ei oltu osattu vastata tai oli muutoin jätetty vastaamatta. Kysymykset on ehkä koettu hankaliksi tai kysymys ei ole koskenut vastaajaa. Kyselyä pidettiin vastaustilanteessa myös aika pitkänä. Monet ovat saattaneet myös kokea osan kysymyksistä kaukaisiksi, jos kysymyksessä on ollut hankkeen alkupuolelle ajoittunut tapahtuma. Yleisesti ottaen hankkeeseen oltiin kohtuullisen tyytyväisiä. Hankkeen on koettu vaikuttavan kylän viihtyisyyteen ja elinvoimaisuuteen positiivisesti. Suurin puute oli kuntayhteistyön vajavuus.

Hankkeen toteuttajan arvio hankkeen toteutumisesta

Positiivisina puolina hankkeen toteutuksessa voidaan sanoa lyhyesti seuraavaa. Suurin osa kylistä on ollut varsin aktiivisesti mukana hankkeen toiminnassa eli osallistujia asukastilaisuuksiin ja koulutuksiin on ollut kohtuullisesti. Monet kylät ovatkin viestineet, että hankkeella on ollut toimintaa aktivoivaa vaikutusta. Myös opiskelijoiden sitoutuminen töiden loppuunsaattamiseen on ollut hyvä ja he ovat olleet kiinteästi yhteydessä kylien yhdyshenkilöihin. Positiivista palautetta on myös saatu siitä, että joissakin kylissä kunnan ja kylän välinen keskustelukynnys on madaltunut hankkeen myötä, vaikka palautekyselyssä yhteistyötä kuntien kanssa toivottiinkin enemmän.

Kylien omia hankkeita ei ole vielä hankkeen aikana syntynyt kovinkaan paljoa, vaikka varsinkin kyläsuunnitelmien luovutustilaisuudessa on pyritty hankkeistamisen rohkaisemiseen ja mm. toimintaryhmien rahoituksen esittelyyn. Toivottavasti kylien omat hankkeet saavat tuulta purjeisiin myöhemmässä vaiheessa. Joitakin yrittäjiä on saatu hankkeen tukemana kylille, mutta kaikista yrittäjistä ei tule tietoa hankkeen toteuttajatahon korviin. Yritystoimintaa syntyy todennäköisesti pääosin hankkeen jälkeen.

LOPUKSI

Kyläkehittämisteema, kohdealueen suuruus, kylien sekä yhteistyötahojen lukumäärä ovat luoneet hankkeen toteuttamiseksi suuren haasteen. Kolmen vuoden aika tuntuukin varsin lyhyeltä tämän tyyppisen hankkeen toteuttamisajaksi ja useat hankeaihiot ja ideat ovat vasta lähtemässä käyntiin kylävetoisesti.

Hankkeen toteuttajatahojen yhteistyö on ollut tiivistä ja monet opiskelijaseminaarit ja projektiryhmäkokoontumiset ovat lähentäneet eri alojen keskinäistä ymmärtämystä entisestään. Hankkeen tilaisuuksiin osallistuvien kyläläisten joukko on ollut mittava, vaikka osallistujajoukko on monilla kylillä tiivistynyt kaikkein aktiivisimpiin.

Hankkeen erityisenä tavoitteena olleen asukaskeskeisten suunnittelumenetelmien kehittäminen on ollut haastavaa. Menetelmiä on monenlaisia ja oikean menetelmän löytäminen oikeaan aikaan ja paikkaan vie aikansa. Eri menetelmät toimivat eri kylissä, sillä kylien omissa käytänteissä on suuria eroja – toiset kylät ovat tottuneet toimimaan melko oma-aloitteisesti ja itsenäisesti kehittämistoimissaan, kun taas toiset kylät tarvitsevat tukea ja ulkopuolista rohkaisu- ja työntöapua. Vaikka suurin osa käytettyjen menetelmien tuloksista nähdään vuosien päästä, on suunnittelumenetelmien kehittäminen edelleen tärkeä ja tämän päivän yhteiskunnassa ajankohtainen teema. Kyläsuunnittelussa on mahdollistettava työkalut luovuuden esille tuontiin,

sitoutumiseen ja osallistumiseen. Tällä tavoin saadaan synnytettyä enemmän maaseudun menestystarinoita mahdollistaen pitkäjänteisen maaseudun kehittämisen ja tulevaisuuden.

Hankkeen kautta on noussut esille monia haasteita, joihin jatkossa tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Näitä keskeisiä teemoja ovat: Miten lisätä ja syventää entisestään eri toimijoiden välistä yhteistyötä? Miten saada viranomaiset ja luottamushenkilöt nykyistä tiiviimmin mukaan kyläsuunnitteluun? Miten edistää kyläläisten vuoropuhelua muiden ”ei-paikallisten” kyläympäristöön vaikuttavien toimijoiden ja instituutioiden kanssa (esimerkiksi metsäyhtiöt, tielaitos, matkailuyritysketjut, ympäristöjärjestöt, muualla asuvat maanomistajat)? Miten saada kyläsuunnittelu koskemaan suurempia kyläkokonaisuuksia eli kuinka edistää kylien välistä verkostoitumista? Miten saada enemmän kyläläisiä mukaan suunnitteluun tai miten innostaa kylien nuoria, mökkiläisiä, maanomistajia ja yrittäjiä osallistumaan vieläkin aktiivisemmin?

Yhdessä toimimisen kulttuuria täytyy vahvistaa, ennakkoluuloja edelleen lieventää ja ennen kaikkea – kylillä täytyy päästä sanoista tekoihin.

HANKKEESSA TUOTETTU MATERIAALI

Epäily, Niina, Jouni Kiimamaa, Nina Kuikka, Toivo Muilu, Raine Mäntysalo, Pirjo Onkalo & Kalle Reinikainen (2003). Asu kylässä! Kokemuksia asukaskeskeisestä kylien suunnittelusta Pohjois-Pohjanmaalla. *Nordia-tiedonantoja* 2/2003. 63 s. (luettavissa myös <http://terra.oulu.fi/psms.htm>, kohdasta julkaisut).

Kuikka, Nina (toim.) (2004). Asukaskeskeisiä suunnittelumenetelmiä kylien kehittämiseen. Asu kylässä-hanke. *Oulun yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja, Nordia tiedonantoja* 3/2004. Multiprint, Oulu. 108 s.

Asu kylässä! –hankkeessa valmistuneet opinnäytetyöt:

Cainberg, Päivi (2004). Pohjanmaan helmi - näytä kasvosi, Piipsjärven kylän maankäyttösuunnitelma asukasläheisen suunnittelun metodeja kehittäen. Diplomityö. Arkkitehtuurin osasto, Oulun yliopisto. 61 s.

Hakkarainen, Kirsi (2004). Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus kyläsuunnittelun osana – Haapajärven Autiorannan kyläsuunnitelma kylän kehittämisen välineenä. Pro gradu – tutkielma. Maantieteen laitos, Oulun yliopisto. 85 s.

Hyttinen, Mari (2004). Asukasläheinen virkistysreititsuunnitelma ja reitin kulutuskestävyys-analyysi. Pro gradu –tutkielma. Maantieteen laitos, Oulun yliopisto. 78 s. (odottaa laitosneuvoston hyväksyntää).

Järvinen, Outi (2003) Asu kylässä! Kuolion kylien osallistumishankkeen ympärillä tapahtuvaa selvitystä. Syventävä työ. Arkkitehtuurin osasto, Oulun yliopisto.

Kangas, Pirkko (2004). Tavastkengän kylä – selvityksiä ja havaintoja maisemasta. Syventävä työ. Arkkitehtuurin osasto, Oulun yliopisto. 11 s.

Kekkonen, Piia (2004). Osallistavat menetelmät kylän toimintasuunnitelman laatimisessa – Esimerkkinä Kuivaniemen Jokikylä ja Haapaveden Kytökylä. Opinnäytetyö. Luonnonvara-alan yksikkö, Oulun seudun ammattikorkeakoulu. 39 s.

Lehtiö, Sanukka (2004). Tavastkenkä 641100N 262600E on muutakin. Syventävä työ. Arkkitehtuurin osasto, Oulun yliopisto. 73 s.

Lehtiö, Sanukka (2004). Tavastkengän kyläsuunnitelma. Diplomityö. Arkkitehtuurin osasto, Oulun yliopisto, 26 s.

Määttä, Eeva (2004). Ohjatun asukaskeskeisen kyläsuunnitteluprosessin arviointi. Esimerkkinä Siikajoen Karinkanta Asu kylässä! –hankkeessa. Pro gradu –tutkielma. Maantieteen laitos, Oulun yliopisto. 83 s.

Rajaniemi, Johanna (2002). Kotikylän tanhuvilla – Muuttajat ja kantaväestö kohtaavat Piipsjärvellä. Syventävä työ. Arkkitehtuurin osasto, Oulun yliopisto. 29 s.

- Soudunsaari, Leena (2004). "No hik siinä tuli mutta lik siinä oltiin". Asu kylässä! -hankkeen osatutkimus asukaskeskeisen maankäytön suunnittelusta Kellon Kiviniemessä. Diplomityö. Arkkitehtuurin osasto, Oulun yliopisto. 95 sivua.
- Välisalo, Terhi (2004). Miksi osallistuisin? Kyläsuunnitelman laatimisprosessiin osallistumattomuuden syyt Tyrnävän Markkuun kyläseudulla. Pro gradu –tutkielma. Maantieteen laitos, Oulun yliopisto. 66 s.

Asu kylässä! –hankkeessa valmistuneet muut suunnitelmat ja raportit. Näitä voi tiedustella nähtäväksi kylistä tai asianomaisista kunnista:

- Hakkarainen, Kirsi (2004). Autiorannan kyläsuunnitelma.
- Huhtala, Markus (2004). Kosto ellää! Kosto-Inkeen seudun luontomatkailusuunnitelma.
- Hyttinen, Mari (2004). Pudasjärven Hetekylän virkistysreitti- ja hiihtolatusuunnitelma.
- Hyvärinen, Marianne (2004). Sydänmaankylän kehittäminen. Kyläläisten näkökulmia kylän kehittämisen suunnitteluun ja toteutukseen.
- Karjalainen, Ari (2003). Kytökylän luotopolkusuunnitelma.
- Kekkonen, Piia (2003). Jokikylän toimintasuunnitelma.
- Kekkonen, Piia (2003). Kytökylän toimintasuunnitelma.
- Koistinen, Henna (2004). Lampinsaaren lähiliikuntapaikka. Yleissuunnitelma.
- Koistinen, Henna (2004). Karinkannan koulu. Vihersuunnitelma.
- Koistinen, Henna (2004). Karinkannan nuorisoseurantalo. Vihersuunnitelma.
- Koistinen, Henna (2004). Järvikylän koulu. Vihersuunnitelma.
- Koistinen, Henna (2004). Järvikylä- Huhmari hiihtoreitti. Reittisuunnitelma.
- Koistinen, Henna (2004). Herrainpolun patikkareitti. Reittisuunnitelma.
- Määttä, Eeva (2003). Karinkannan kyläsuunnitelma.
- Saine, Elina (2004). Järvikylän kyläsuunnitelma.
- Sulkala, Tommi (2003) Lampinsaaren kylän tausta, kylätoiminta ja sen vaikuttavuus sosiaalisten rakenteiden puitteissa. Väliraportti.
- Sulkala, Tommi (2004). Lampinsaaren kyläkysely. Kooste.
- Välisalo, Terhi (2003). Markkuun seudun kyläsuunnitelma.
- Översti, Maarit (2004). Jokikylän koulun pihasuunnitelma.

Asu kylässä! –hankkeen muu raportointi yms.:

- Epäily, Niina, Jouni Kiimamaa, Nina Kuikka & Pirjo Onkalo (2003). *Millainen on kiva kylä? Lasten piirustuskilpailun satoa*. Oulun yliopistopaino, Oulu. 44 s.
- Asu kylässä! –hanke (2002). Esimerkkejä asukaskeskeisistä suunnittelumenetelmistä. Metodiseminaarista laadittu kooste. 23 s.
- Onkalo, Pirjo (2004). Kytökylän yritys- ja palvelukyselyn tulokset. 7 s.

Tiedotussuunnitelma 22.4.2002
 Toimintasuunnitelma 14.3.2002
 Väliraportti v. 2002
 Väliraportti 1.1.2002 – 30.6.2003
 Väliraportti 1.1.2002 – 31.12.2003
 Väliraportti 1.1.2002 – 30.6.2004
 Loppuraportti 1.1.2002-31.12.2004

Farmari-piirustuskilpailun sadosta kootut CD:t

WWW-sivut:

Asu kylässä! –hankkeen www-sivut löytyvät: <http://www.oulunmaaseutukeskus.fi>